

Pörinää ilmassa, möyrimistä maassa - madot ja hyönteiset luonnossa

Jarkko Niemi, Luonnonvarakeskus

Lasten Yliopisto, Seinäjoki, 16.4.2016

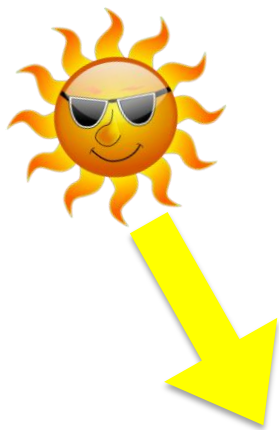
Luennon sisältö

- Mitä ovat hyönteiset ja madot
- Mikä on niiden rooli luonnon kiertokulussa?
- Mihin hyönteisiä ja matoja tarvitaan?
- Millaista on hyönteisten ja matojen elämä?
- Mitä ne tekevät luonnossa?

Suomessa on noin 42 000 eliölajia

- Hyönteisiä
- Muita selkärangattomia
- Muita eliölajeja

Ekosysteemin kiertokulku

**Kuluttajat
(eläimet)**

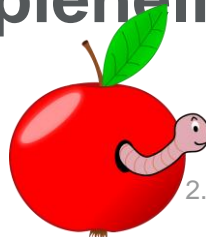
**Peto
(eläimet)**

**Tuottajat
(kasvit)**

**Hajottajat
(pieneliöt)**

2.2.2017

Ravintopyramidi

<https://peda.net/Catalunya/vedet/3mov/ejr>

Mitä hyötyä hyönteisistä on kotipuutarhassa?

- Mehiläinen: pölyttää kukkia, jotta ne voisivat kukkia
- Leppäkerttu: syö kirvoja, jotka tuhoavat esimerkiksi puita
- Madot kuohkeuttavat maaperää

Pölytys on tärkeä osa ekosysteemin toimintaa

Mitä tässä tapahtuu?

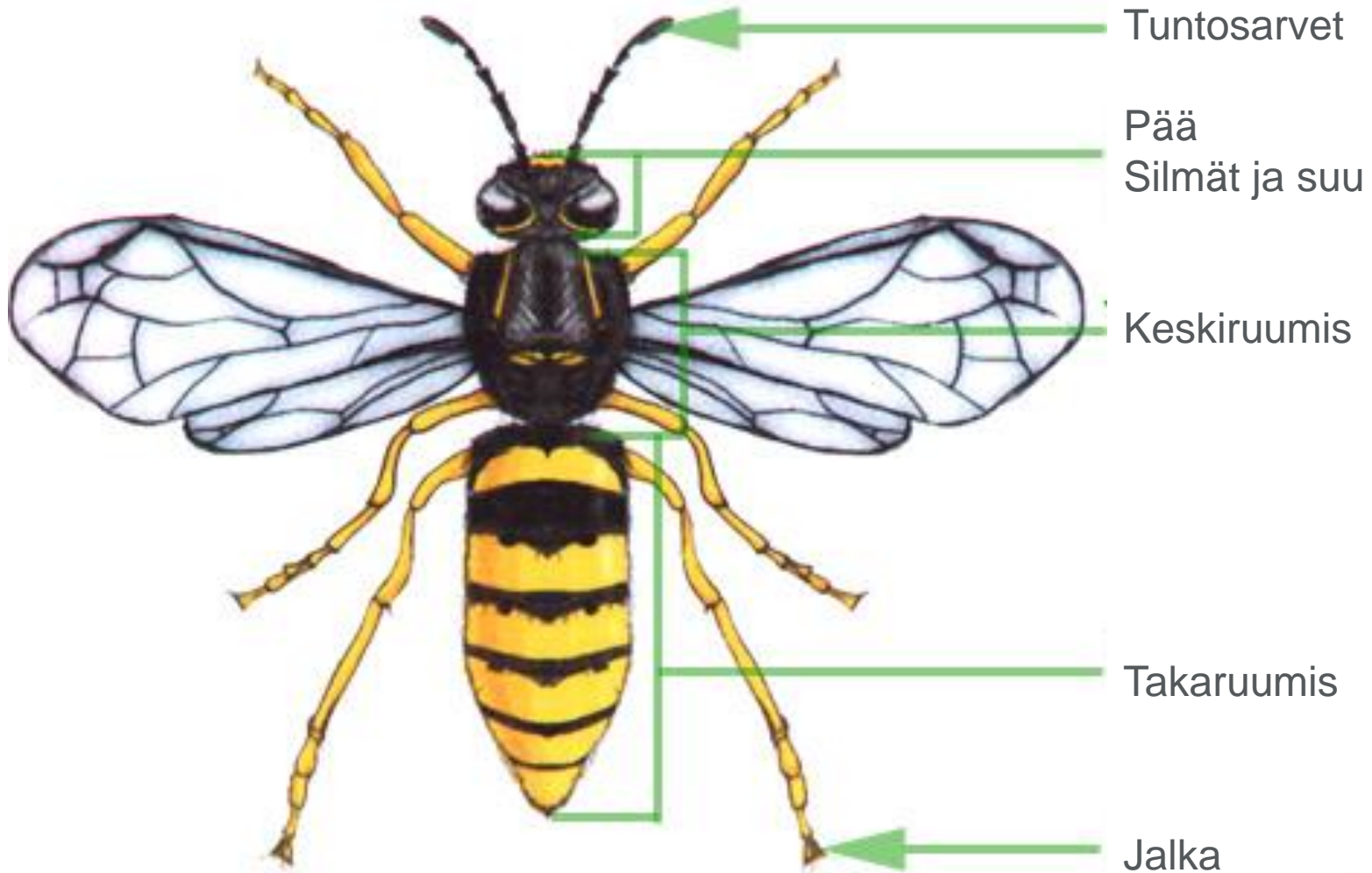
Hyönteisiä lähikuvassa:

<https://www.youtube.com/watch?v=HOH3ffcamaw>

YLE:n video:

<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/02/11/hyonteiset-suurinryhma>

Hyönteisen anatomiaa

Onko hyönteisellä sydän?

Kuinka perhonen syntyy?

Täydellinen muodonvaihdos

Mehiläisyhdyskunta

- Mehiläiset elävät yhteiskunnissa, joissa on talvilevon aikana vähimmillään 15 000 – 25 000 ja kesällä parhaimmillaan yli 60 000 mehiläistä
- Emo on pesän ainoa lisääntymiskykyinen naaras
- Kuhnuri on koirasmehiläinen
- Työmehiläiset huolehtivat pesän kunnosta

Mehiläiset aistivat...

- Näkö
- Tunto
- Kuulo
- Maku
- Haju
- Lämpötila ja kosteus
- Sähkö- ja magneettikenttä

Muurahaisvideo

<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2007/08/21/muurahaiset-ovat-ekosysteemin-kannalta-tarkeitä>

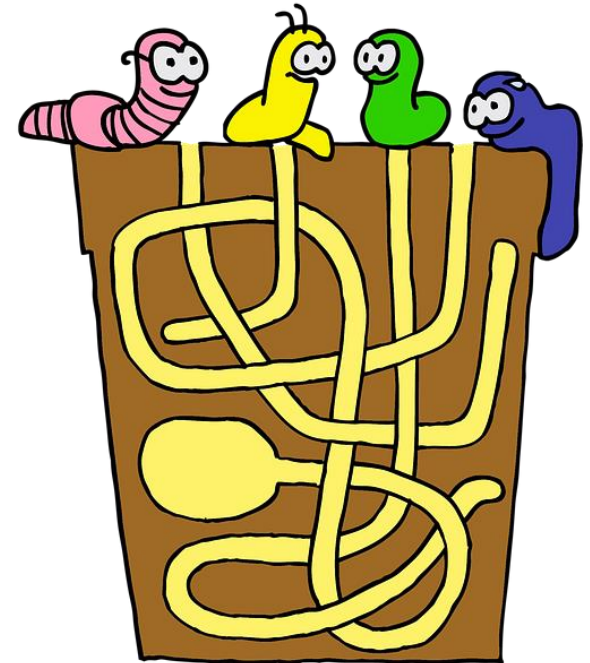
Mikä on kuvassa?

Kasteliero

Kastemato eli kasteliero (*Lumbricus terrestris*)

- Selviää talvesta kaivautumalla roudan alapuolelle
- Tulee sateella maan pinnalle
- Syövät hajoavaa kasviperäistä jätettä (esim. maahan pudonneita puiden lehtiä) ja maa-ainesta.
- Kastemadot parantavat hajottavat kuollutta kasviainesta mullaksi ja parantavat maan kuntoa
  - ➔ Kasvit kasvavat paremmin

Kastemadon anatomiaa

- Kastemato eli kasteliero (*Lumbricus terrestris*) voi olla 20-25, jopa 30 cm pitkä
- Pyöreä, pehmeä ruumis, joka on jakautunut segmentteihin (osiin)
- Kaksineuvoinen
- Liikkuu lyhentämällä ja pidentämällä vartalooaan

Mikä on Suomen vaarallisin hyönteinen?

- Joskus hyönteiset voivat olla vaarallisia.
  - Jotkut hyönteiset (esim. punkit, polttiaiset, kärpäset) voivat levittää tauteja ja siten sairastuttaa ihmisiä tai eläimiä.
  - Hyönteisille voi olla allerginen (esim. ampiaisen pisto – mehiläinen kuolee pistettyään).

Mitä hyönteiset ja madot syövät?

- Yleisesti ottaen ne syövät orgaanista ainesta. Esimerkkejä:
  - Lierot: hajoavaa kasviperäistä jätettä (esim. maahan pudonneita lehtiä) ja maa-ainesta
  - Kotisirkat: ruohoa, kasviksia ja hedelmiä ja kuivaa ravintoa kuten viljaa.
  - Jauhomadot: esim. jauhoja, kasviksia ja muita kasvikunnan tuotteita.
  - Kärpäset: kosteahkoa orgaanista ainesta, kuten lantaa, mädäntynyttä kalaa, lihaa tai hedelmiä.
- ➔ Jos hedelmien ympärillä on kärpäsiä, joukossa on pilaantuneita hedelmiä.
- Hiki on aikuisille kärpäsillemme herkkua

Voiko ötököitä syödä?

- Jotkut hyönteislajit soveltuvat ihmisten ja eläinten ravinnoksi, mutta useimmat ei
- Joissain maissa niitä käytetäänkin yleisesti ravintona.
- Hyönteisiä ei saa syödä sellaisenaan, vaan ne on **valmistettava**, kuten muukin ruoka
- Hyönteiset sisältävät mm. paljon proteiinia, yleensä vähän rasvaa ja kitiinikuori
- Suomessa ei saa tuottaa tai myydä hyönteisiä kaupallisesti ihmisten tai eläinten ravinnoksi.
- Kiinnostus hyönteisravintoa kohtaan kasvanut

Kiitos!

Linkkejä:

Maalle oppimaan

<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/Maalleoppimaan>

Luke Elonkierto-puisto Jokioisilla:

luke.fi/elonkierto